

Demervallei DG6 Demermeanders

Programma van maatregelen

BUREAUONDERZOEK 2021K4

GEOFYSISCH ONDERZOEK 2022F49

LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK 2022D142

Ruben Vergauwe, Frédéric Cruz, Joachim Rozek, Timothy
Saey, Pieter Laloo

RUBEN WILLAERT NV

8200 SINT-MICHIELS-BRUGGE

TEN BRIELE 14 | BUS 15

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2023

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV. Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Inhoudstafel	ii
Inleiding	iii
Programma van Maatregelen	1
1. Gemotiveerd advies over het nemen van maatregelen	1
1.1 Volledigheid van het uitgevoerde onderzoek	1
1.2 Afwezigheid van archeologische site	1
1.3 Impactbepaling	1
1.4 Waardering van archeologische site	6
1.5 Bepaling van de maatregelen	6
Bibliografie	iv
Bijlage	v

INLEIDING

In het kader van het Sigmaplan, project Demervallei, deelgebied 6 (DG6) Demermeanders, plant de initiatiefnemer dijkwerken, het aanleggen van drempels en het herstel van oude afgesneden meanders van de Demer met de huidige loop van de rivier te Rotselaar, Aarschot en Begijnendijk in de provincie Vlaams-Brabant, op de grens tussen de Kempen en de zandstreek. Het herstel van de meanders levert extra stroomruimte aan de rivier en geeft een injectie aan de natuur in de verdroogde vallei van de Demer. Hiermee moet het hoofd geboden worden aan watersnood waaraan de gemeenten in de Demervallei vaak ten dele vallen en wil men de vallei promoveren tot een hotspot voor zachte recreatie. De ingrepen spreiden zich over 9 deelplannen (DP) en overschrijden de criteria die het Agentschap Onroerend Erfgoed (AOE) van de Vlaamse Overheid opstelde met betrekking tot de omgang met archeologisch erfgoed in Vlaanderen. Volgens de regelgeving hieromtrent is archeologisch vooronderzoek vereist, in overeenstemming met de bepalingen uit de Code van Goede Praktijk (CGP, versie 4.0). Dit vooronderzoek werd reeds grotendeels uitgevoerd door Gate BV en BAAC Vlaanderen, wat resulteerde in twee archeologienota's (ID 10148¹ en 21789²) en één nota (id 24011³) waarvan reeds akte werd genomen en waarin alle bodemingrepen werden vrijgesteld van verder archeologisch onderzoek na afronding van de bureau studie, het geofysisch onderzoek en landschappelijk bodemonderzoek. Deze archeologienota, opgemaakt door Ruben Willaert NV betreft een herwerking van de hierboven genoemde archeologienota's en nota omdat een aantal van de oorspronkelijke onderzoekszones en ingrepen werden verwijderd uit het finale ontwerpplan. Deze tekst behelst het programma van maatregelen (deel 2 archeologienota), waarin een advies tot vrijgave van het volledige projectgebied wordt gegeven voor de geplande werken.

¹ URL: <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/10148>

² <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/21789>

³ <https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/24011>

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1. Gemotiveerd advies over het nemen van maatregelen

1.1 Volledigheid van het uitgevoerde onderzoek

Het archeologisch vooronderzoek dat in deze nota gerapporteerd wordt, omvat een bureaustudie, een geofysisch onderzoek en landschappelijk bodemonderzoek die uitvoerig beschreven werden in het Verslag van Resultaten. Deze vooronderzoeken laten toe om een **gefundeerd advies te formuleren voor de vrijgave van het projectgebied**.

1.2 Afwezigheid van archeologische site

Op basis van het geofysisch en landschappelijk bodemonderzoek was het mogelijk om het projectgebied op te delen in drie types van landschappelijke contexten.

Op basis van de informatie uit beide onderzoeksfasen blijkt echter dat deze contexten zich kenmerken door een nat ontstaansmilieu binnen de actieve Holocene vallei van de Demer, waarin het projectgebied zich bevindt. De duidelijke indicaties voor een permanent nat milieu naast de Demer en een sterke fluviatiele activiteit van de Demer laten toe om het archeologisch potentieel laag in te schatten.

Samenvattend wordt het potentieel op nuttige archeologische kenniswinst laag ingeschat.

1.3 Impactbepaling

Op basis van de bureaustudie, opgesteld in de archeologienota waarvan reeds akte werd genomen was er een potentiële bedreiging van archeologisch erfgoed bij de uitvoering van volgende werkzaamheden (Rozek, Laloo 2022b, 6-12) :

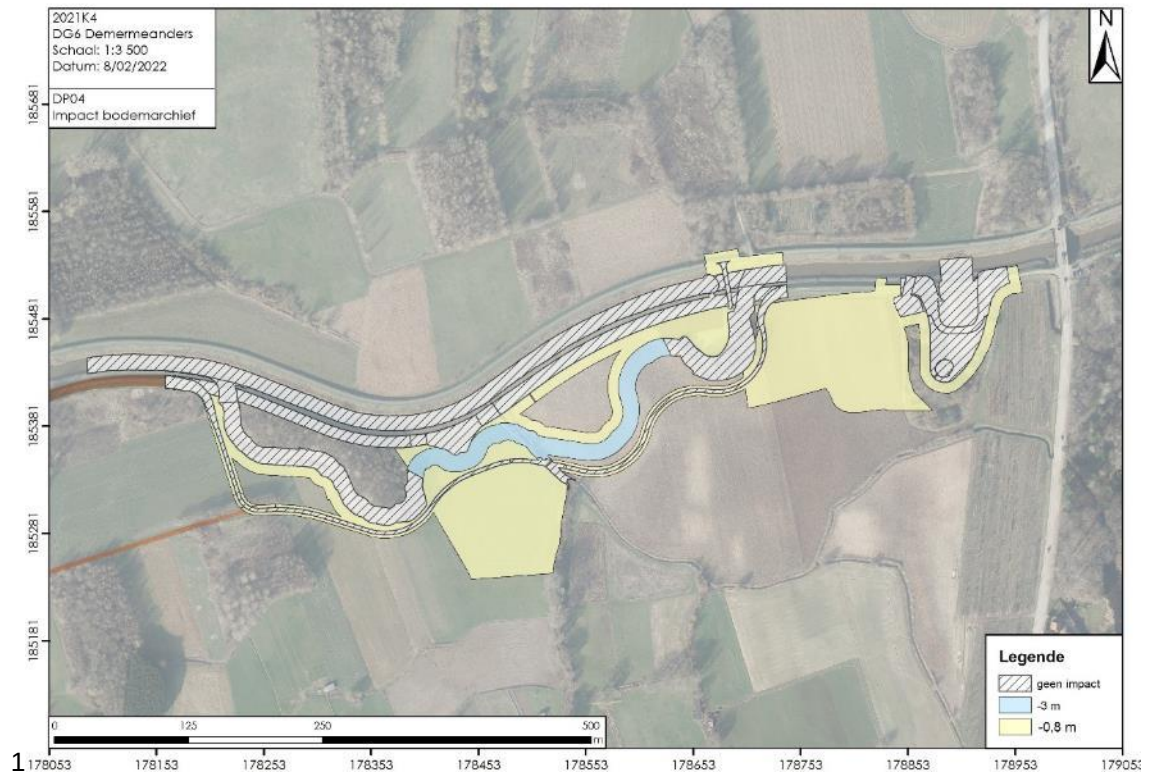
- Aanleg van werk- en werfzones van DP04, DP11. Enkel wanneer strikt noodzakelijk voor de uitvoering van de werken zal er 40 cm afgegraven en afgevoerd worden (en 20 cm terug aangevuld). De locaties waar dit wordt toegelaten aan de aannemer in het bestek der werken, zullen bepaald worden o.b.v. de resultaten van het archeologisch onderzoek. Rekening houdend met een buffer van 0,4 m boven op de geplande afgravingsdiepte, door het gebruik van zwaar materiaal om de werk- en werfzone aan te leggen, wordt bij het archeologisch vooronderzoek rekening gehouden met een potentiële verstoringsdiepte van - 0,8 m.
- Aanleg werk- en werfzones DP05, DP07, DP10, DP11 waar over grote oppervlaktes de aanwezige hooilanden in gebruik zullen worden genomen om de werken te realiseren. Bij deze ingebruikname zal in principe geen afgraving gebeuren, al kan lokaal maximaal -0,2 m moeten worden afgegraven tijdens de werkzaamheden. Rekening houdend met een buffer van 0,4 m boven op de mogelijk geplande afgravingsdiepte, door het gebruik van zwaar materiaal om de werk- en werfzone aan te leggen, wordt bij het archeologisch vooronderzoek rekening gehouden met een potentiële verstoringsdiepte van -0,6 m. Bij de aanleg en inrichting van de werfzones wordt het contactvlak met het bovenste archeologisch vlak mogelijk verstoord.
- Aanleggen verbindingseulen tussen de uit te graven historische meanders (DP04, DP05, DP10). Hierbij wordt over brede stroken een nieuwe verbinding gegraven tussen de her uit te graven historische meanders. De impactdiepte varieert hierbij van -3 tot -3,8m.
- Ontbossen (DP04, DP05, DP07, , DP10) van verschillende zones impliceren een zelfde impactdiepte als de aan te leggen werfzones en zullen een zelfde verstoring van het

bodemarchief met zich meebrengen. Hun locatie overlapt grotendeels met de aan te leggen werfzones. Waar ontbost moet worden ten aanzien van uiteindelijke ingrepen die vrijgesteld zijn van verder vooronderzoek, dient uiteraard ook geen verder onderzoek te gebeuren.

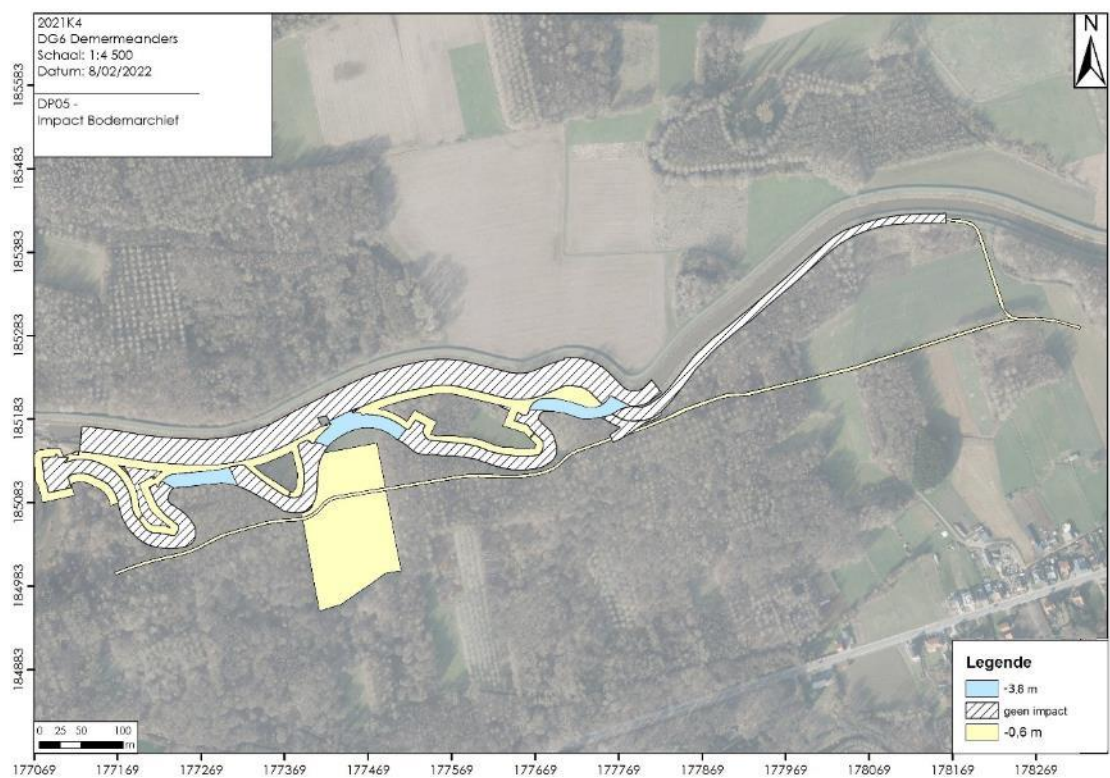
- Aanleggen van dienstwegen (DP04, DP05, DP06-2, DP07, DP10) zal grotendeels gepaard gaan met het afgraven tot onder de teelaarde tot -0,5 m diepte. Het gaat om een smal tracé van 3,5 m breedte.

Volgende geplande bodemingrepen zullen **geen of beperkte impact** hebben op het aanwezige bodemarchief en werden reeds op basis van de bureaustudie vrijgegeven voor verder archeologisch vooronderzoek :

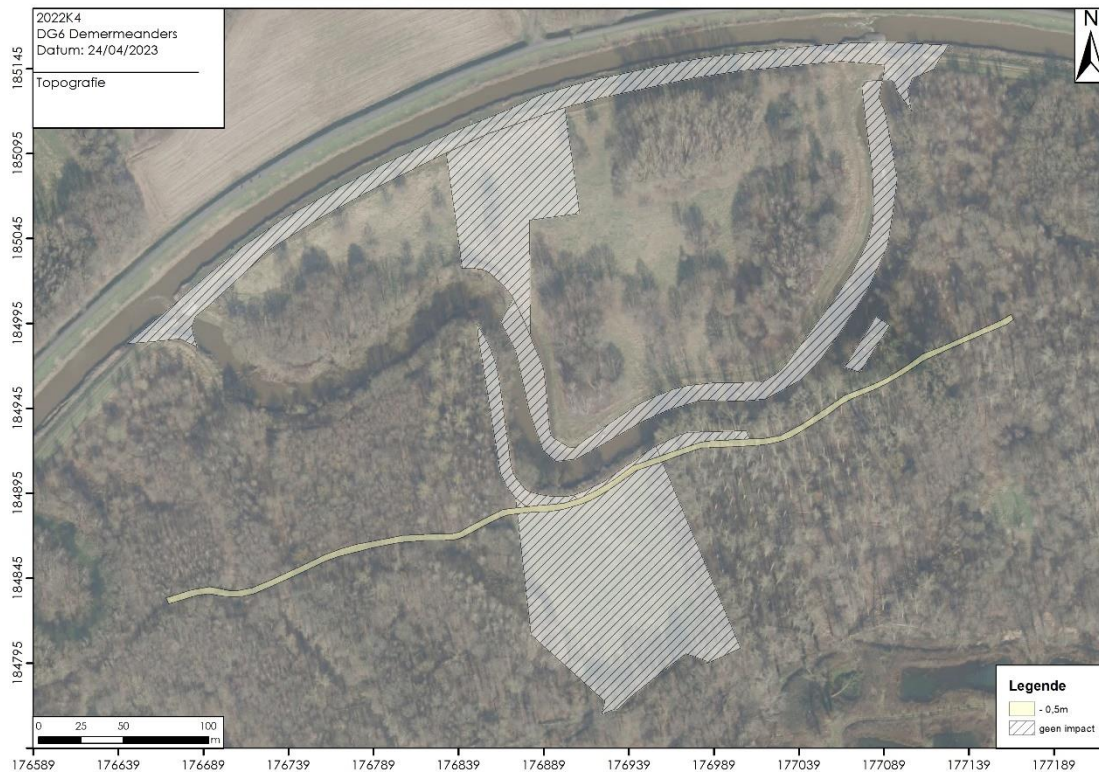
- Dempen Demerbedding (DP04, DP05, DP07, DP10) heeft geen impact op het aanwezige bodemarchief ter hoogte van deze bedding, aangezien enkel grond wordt aangevoerd en niets wordt afgegraven.
- Aanleggen van drempels (DP04, DP05, DP10) in de rivier, die enkel ophoging met zich meebrengen.
- Afgraven dijken (DP04, DP05, DP07, DP10) tot net boven het huidige maaiveld, waarbij enkel de aanwezige dijk wordt weggehaald en er dus geen verdere verstoring zal plaats vinden van het aanwezige bodemarchief onder deze dijken.
- (Her)uitgraven meanders (DP04, DP05, DP07, DP10, DP11) waarbij over brede stroken en over aanzienlijke oppervlaktes de nog in het landschap aanwezige meanders zullen worden uitgegraven en aangesloten op de Demer. De impactdiepte daarbij varieert van 1 tot – 6m. De tracés van deze meanders volgen de historisch gekende meanders die tussen de 18e en 20e eeuw werden afgesneden. De aanwezigheid van deze meanders impliceert dat een groot deel van het aanwezige bodemarchief van nature reeds is weggespoeld, waardoor de impact van de heruitgraving op het bodemarchief toch eerder als gering wordt ingeschat. Vooral gedempte grond zal worden uitgegraven hierbij.
- Aanleggen van recreatieve infrastructuur (DP04, DP07) zoals een kampeerplatformbivakplaats en een kanohelling hebben geen impact op het bodemarchief. Ze worden rechtstreeks op het huidige maaiveld aangelegd met enkele dunne palen of in op te hogen zones.
- Aanbrengen terugslagkleppen op bestaande lozingspunten (DP12)
- Aanleggen van duikers (DP02, DP04, DP12), gebeurt op aanzienlijke diepte tot 4 m, verstoring slechts minimaal 8 m² tot maximaal 250 m² per duiker en aan te leggen werfzone hiervoor.
- Oprichten keerwanden en betonnen keermuren (DP08) over beperkte oppervlakte en over smalle tracés
- Aanleg van werk- en werfzones van DP06, DP08 en DP12. Enkel wanneer strikt noodzakelijk voor de werken zal op 3 zones van ca. 250 m² elk in deze deelgebieden respectievelijk -0,2 m (DP08) of -0,4 m (DP12) worden afgegraven. Gezien de beperkte oppervlakte die hierbij verstoord dreigt te worden is de impact op het bodemarchief minimaal.
- Aanleg van een natuurtechnische oever (DP06 en DP10)

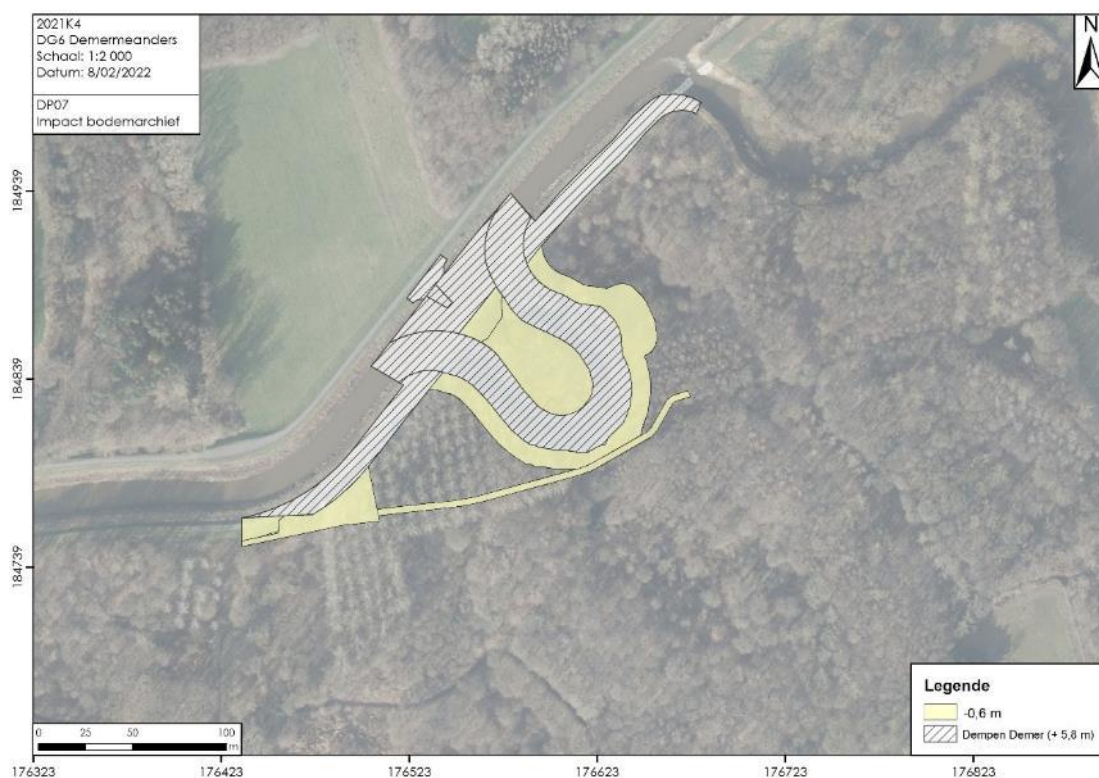
Figuur 2. Impact Bodemarchief DP04 (Rozek, Laloo 2022b, 8).

Figuur 3. Impact Bodemarchief DP05 (Rozek, Laloo 2022b, 8).

Figuur 4. DP06 Impact Bodemarchief

Figuur 5. DP07 Impact Bodemarchief (Rozek, Lalloo 2022b, 9).

Figuur 7. DP10 - Impact Bodemarchief (Rozek, Laloo 2022b, 11).

Figuur 8. DP11 Impact Bodemarchief (Rozek, Laloo 2022b, 11).

Op basis van de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek worden drie types landschappelijke contexten geïdentificeerd binnen het projectgebied. Bij alle contexten worden het archeologisch potentieel laag ingeschat, zowel voor onderzoek naar steentijd vondstenconcentraties als archeologische sporenconcentraties. Uit de resultaten van het geofysisch onderzoek, en controleboringen tijdens het landschappelijk bodemonderzoek, blijken bijkomend dat het merendeel van de geobserveerde anomalieën deel uitmaken van alluviale structuren. De antropogene anomalieën tonen eveneens een laag potentieel voor verder onderzoek. Er werden voornamelijk perceelsstructuren aangetroffen, of concentraties van puin in de ploeglaag.

In de meeste gevallen zijn er sterke indicaties voor een langdurig nat milieu en de actieve laterale erosie van de Demer waardoor archeologisch occupatie onwaarschijnlijk is. Bijkomend zijn diverse zones binnen het projectgebied lokaal reeds verstoord door diverse eerdere ingrepen en mechanische landbouw.

→ **De verdere evaluatie van de advieszones door middel van een geofysisch en landschappelijk bodemonderzoek toonde dus aan dat geen waardevolle archeologische gelaagdheden bedreigd worden binnen de grenzen van de geplande werkzaamheden. Deze werkzaamheden zijn vrijgesteld van verder archeologisch vooronderzoek en kunnen na aktenaam van deze archeologienota dan ook van start gaan.**

1.4 Waardering van archeologische site

Nvt

1.5 Bepaling van de maatregelen

Deze herwerkte archeologienota die een bundeling vormt van reeds bekrachtigde archeologienota's (ID 10148⁴ en 21789⁵) en nota (id 24011⁶) neemt de daarin opgenomen adviezen over, aangezien hier enkel een inperking van de geplande maatregelen aan de basis ligt van deze archeologienota met het hier beschreven programma van maatregelen.

Samenvattend wordt het potentieel op nuttige archeologische kenniswinst laag ingeschat voor alle zones in het projectgebied en voor de geplande werkzaamheden. Bijgevolg wordt geen verder onderzoek geadviseerd.

⁴ URI: <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/10148>

⁵ <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/21789>

⁶ <https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/24011>

BIBLIOGRAFIE

Literatuur:

Rozek, J., Laloo P. 2022a, *Demervallei DG6 - Demermeanders*, Archeologienota, Verslag Van Resultaten, GATE bv.

Rozek, J., Laloo P. 2022b, *Demervallei DG6 - Demermeanders*, Archeologienota, Programma van Maatregelen, GATE bv.

Collecties:/

Kaartmateriaal:/

Digitale bronnen:/

BIJLAGE

Figurenlijst:

Figuur 1. Impact werkzaamheden op het bodemarchief bij DP01 en DP02 (Rozek, Laloo 2022b, 7).....	3
Figuur 2. Impact Bodemarchief DP04 (Rozek, Laloo 2022b, 8).	3
Figuur 3. Impact Bodemarchief DP05 (Rozek, Laloo 2022b, 8).	3
Figuur 4. DP06 Impact Bodemarchief (Rozek, Laloo 2022b, 9).	4
Figuur 5. DP07 Impact Bodemarchief (Rozek, Laloo 2022b, 9).	4
Figuur 6. DP09 Impact Bodemarchief (Rozek, Laloo 2022b, 10).	4
Figuur 7. DP10 - Impact Bodemarchief (Rozek, Laloo 2022b, 11).	5
Figuur 8. DP11 Impact Bodemarchief (Rozek, Laloo 2022b, 11).	5